

EESTI KIRIKUTE NÕUKOGU

Estonian Council of Churches

Eesti Kirikute Nõukogu ettepanekud erakondadele 2023. aasta Riigikogu valimisteks

21.11.2022 Nr: 1-10.1/363

17. oktoobril 2022 möödus 20 aastat Eesti Kirikute Nõukogu (EKN) ja Vabariigi Valitsuse vahel sõlmitud ühishuvide protokoll allkirjastamisest. Täna juba kakskümmend aastat muutmata kujul kehtinud ühishuvide protokoll koostati tulenevalt vajadusest ühiselt määratleda põhimõtted ning tegevusvaldkonnad, milles Eesti riik ja EKN omavad ühiseid huvisid ning tunnetavad ühist vastutust. Osapooled konstateerivad protokollis, et senine koostöö on olnud hea ning ollakse teineteisega arvestavad partnerid. Protokollis markeeritud mitmetes valdkondades on riigi ja EKNi koostöös tehtud Eesti rahva hüvanguks palju ära, kuid palju on veel teha.

Arvestades, et EKN kümne liikmeskiriku kogudustesse on koondunud umbes kolmandik Eesti elanikkonnast, peame äärmiselt oluliseks, et Eesti riigi tuleviku kujundamisel arvestataks ka edaspidi Eesti kirikute ja kristlaskonna seisukohtadega.

Eeltoodut silmas pidades saadame Eesti erakondadele, kes on valmistumas 2023. aasta märtsikuus toimuvateks Riigikogu valimisteks, omapoolsed ettepanekud, paludes kaaluda nende lülitamist erakondade valimisprogrammidesse.

EESTI KIRIKUTE NÕUKOGU ETTEPANEKUD

1. Seadusloomes tuleb tagada südametunnistuse, usu- ja veendumuste vabadus ning selle vabaduse rakendamine peab toimuma tasakaalustatult kõigi teiste põhiseadusest tulenevate õiguste ja vabadustega.

Viimaste aastate seadusloomest on näiteid, et selle põhimõtte järgmine ei ole alati olnud enesestmõistetav. Näiteks on algatused võrdse kohtlemise seaduse või karistusseadustikus vaenu õhutamist puudutavate sätete muutmiseks, kus lahenduste leidmisel ei ole alati püütud otsida tasakaalupunkti erinevate põhiõiguste ja -vabaduste vahel.

Seepärast peame oluliseks EKN-i esindajate jätkuvat ja süsteemset kaasamist partneritena seaduste väljatöötamisel, et tagada ühiskonnale oluliste õiguste ja vabaduste tasakaalustatud kindlustamist.

2. Abielu ja perekonda tuleb väärtustada kui ühiskonna alust.

Seaduseid ei tohi muuta mistahes viisil eesmärgiga hägustada või rikkuda abielu tähendus ühe mehe ja ühe naise liiduna.

Samuti on rahva edasikestvuse, sündimata laste eluõiguse ja inimeste vaimse tervise eest seismiseks oluline jätkuvalt tagada raseduskriisi nõustamisteenusele Haigekassa rahastus. Vastava hästitoimiva nõustamisvõrgustiku on loonud Sihtasutus Väärtustades Elu.

Peame ka väga oluliseks, et riiklik toetuste süsteem peretugevdusprogrammide ja -teenuste kättesaadavuse parandamiseks toimiks, sealhulgas jätkuksid vanemahariduslikud ja paarisuhtet toetavad koolitused, perevägivalla ennetamiseks ja toimetulekuks mõeldud koolitused ning pereteraapia. Kuna haavatavas seisus olevate perede vaimset tervist ei toeta tasulised ja projektirahastusest või kohaliku omavalitsuse vastutulelikkusest sõltuvad toetusmeetmed, tuleb nendeks tegevusteks garanteerida riigieelarve toetus.

Soovime, et riik toetaks jätkuvalt naiste varjupaiku ja ema-lapse kodusid, kus vajadusel võimaldataks elamisvõimalus ka neile lapseootel naistele, kes soovivad sünnitada, kuid ebapiisava majandusliku olukorra või puuduliku lähisuhtevõrgustiku tõttu kahtlevad.

Peame vajalikuks riigi toetatud tugisüsteemide loomist, mis võimaldavad noortel emadel jätkata laste kasvatamise kõrval poolelijäänud haridusteed.

Samuti peame oluliseks inimelu hoidmist ja kaitsmist kuni elu loomuliku lõpuni. Soovime, et riik toetaks ja arendaks rohkem palliatiivravi võimalusi, mille eesmärgiks on luua haigetele ja nõrgematele inimväärsed elulõpu tingimused.

3. Usundiõpetuse õpetamine üldhariduskoolides tuleb paremini korraldada.

Kuigi Eesti on liitunud Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee haridust ja religiooni puudutava soovitustega (vt <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17373&lang=en>), ei ole Eestis nendest soovitustest aktiivselt ja süsteemselt lähtutud. Muuhulgas nenditakse mainitud soovitustes, et *haridus on hädavajalik, et võidelda teadmatuse, stereotüüpide ja väärarusaamade vastu religioonidest. Valitsused peaksid tegema rohkem, et tagada südametunnistuse- ja usuvabadus, edendada religioonialast haridust, soodustada dialoogi religioonidega ja nende vahel ning edendada religioonide kultuurilist ja sotsiaalset väljendust.*

Eestis läbiviidud uuringud kinnitavad, et usundiõpetust üldhariduskoolis õppinud noorte hoiakud ühiskonnas esinevate erinevate usuliste vaadete suhtes muutusid oluliselt sallivamaks võrreldes samas koolis õppivate teiste õpilaste hoiakutega, kes usundiõpetust ei õppinud (Olga Schihalejev, Postimees 16.07.2015).

2020. aastal Eesti Uuringukeskuse poolt läbi viidud uuringu „Elust, usust usuelust 2020“ käigus küsiti vastajatelt muuhulgas, kui võrd nõustatakse, et maailma usundeid tutvustav usundiõpetus võiks Eesti koolides olla kohustuslik aine. Väitega nõustus või pigem nõustus 58,4% kõigust vastanutest.

Kuigi Eestis täna kehtivad seadused võimaldavad üldhariduskoolis usundiõpetust valikainena õppida, on see eraldi õppeainena õppekavas vaid väga väheses arvus koolides. Eestis on pisut üle 500 üldhariduskooli, millest umbes 60 kooli üksikus klassis õpetatakse valikainena usundiõpetust.

Peame realselt teostatavaks usundiõpetuse õpetamise korraldamist põhikooli kõigis kolmes kooliastmes ühe kursuse ulatuses. See muudatus võimaldab kõigil õpilastel üheksa põhikooli õppeaasta kestel õppida kolmel õppeaastal üks tund nädalas usundiõpetust.

4. Jätkuvalt tuleb toetada sotsiaalministeeriumi haiglate- ja hoolekandeesutuste kaplanaadi tegevust.

Lähtudes Kirikute ja koguduste seadusest tulenevast sättest, et igal haiglas või hoolekandeesutuses viibijal on õigus oma usuliste vajaduste rahuldamiseks, tuleb jätkata sotsiaalministeeriumi vaimse tervise osakonna haiglate ja hoolekandeesutuste kaplanaadi tegevuse toetamist ja arendamist.

Arvestades elanike vaimse tervise järsku halvenemist pandeemiast, sõjahirmust ja muudest mõjudest tingituna, tuleb igakülselt toetada ning süsteemselt ja kestlikult rahastada hingehoidjate ja kaplanite igapäevast tegevust nii meditsiini- kui hoolekandeesutustes, aga ka töös Ukraina sõjapõgenikega. Riiklik tellimus ja rahaline tugi tuleb tagada kaplanite ja hingehoidjate ettevalmistamiseks ja täiendkoolitamiseks vastavates haridus- ja koolitusasutustes.

5. Senisest enam tuleb väärtustada kirikute ja koguduste panust kogukonna ellu.

Kirikud ja kogudused, moodustades üleriigilise koostöövõrgustiku, kannavad Eesti ajaloolistes kihelkondades ja kohalikes omavalitsuste edasi paikkondlikku identiteeti, mälu ja pärandit, aidates oma igapäevase tegevusega luua ühiskonnas suuremat sidusust. Usukogukondade panus sotsiaaltöösse, laste- ja noorsootöösse, kultuuriellu sh muusikaelu edendamisse, hariduse edendamisse ning kriiside maandamisse on väga suur.

Peame oluliseks, et riik ja kohalikud omavalitsused arvestaksid koguduste võrgustiku ja kristlaskonnaga kui partneritega, kelle koostöövalmidus on kõrge. Viimaste aastate tõsised kriisid (COVID-19 pandeemia, Venemaa agressiooniga Ukrainas kaasnenud julgeoleku- ja põgenikekriis), on tõestanud koguduste vaimulike ja hingehoidjate, samuti teiste kristlaste operatiivset, pühendunud ja ligimesearmastusest tõukunud valmidust panustamiseks kriiside lahendamisse ja abivajajate teenimisse. Usume, et koguduste tegevuse võimestamine riigi või omavalitsuste poolt meie ühist vastutust tajutud valdkondades, tuleb kasuks kogu rahvale.

6. Seadusloomes tuleb arvestada usuliste ühenduste ajaloolise ja rahvusvahelisel tasandil tunnustatud erinevustega.

Erinevaid juriidilisi isikuid puudutav terminoloogia ja õigussuhe ei ole usulistele ühendustele automaatselt laiendatav. Kristlusel põhinevate usuliste ühenduste (kirikute, koguduste ja kloostrite) struktuurid ja tegutsemise alused on välja kujunenud kahe tuhande aasta jooksul. Eestis on sarnane areng toimunud vähemalt viimase 800 aasta kestel. Paljud Eesti aladel tänaseni järjepidevalt tegutsevad kirikud, kogudused ja kloostrid on vanemad kui riik, meie õigusruum ja suhteliselt hiljutine juriidiliste isikute liigitus.

Sellises olukorras on oluline usuliste ühenduste eripära, identiteedi ja vaimse pärandi kaitse eesmärgil jälgida rahvusvahelist õiguspõhimõtet, et usuline ühendus on juriidilise isiku eriliik. Selle printsüübiga tuleb riigi poolt arvestada ka iga järgmise sammu astumisel seadusandluse kujundamisel terves õigusruumis. Usuliste ühenduste erisustega arvestamine ei tähenda eelistatud kohtlemist võrreldes teiste juriidiliste isikutega. Reeglina ei oma teised juriidilised isikud võrreldavat ajaloolist väärtuspärandit, mis vajab sarnasel moel säilitamist ja kaitsmist kui usuliste ühenduste eripära.

7. Pühakodade säilimiseks on vaja rohkem ja paremini suunatud riigi toetust.

Ühegi usulise ühenduse põhikirjaliseks tegevuseks ei ole muinsuskaitse all oleva ajaloolise arhitektuuripärandi säilitamine ega restaureerimine. Ometi on saanud sellest paljude koguduste põhitegevus, millele kulub suurem osa põhitegevuse toetuseks annetatud vahenditest. Arvestades sellega, et kogukondlike kultuuri-, spordi- ja sotsiaalrajatiste rajamine, ülalpidamine ja korrashoidmine toimub peamiselt Eesti maksumaksja vahenditest ning kohaliku omavalitsuse või riigi eelarvest, tuleb ka ajalooliste pühakodade restaureerimise toetuseks suunata senisest rohkem

vahendeid riigieelarvest. Riik peab saama senisest õiglasemalt kanda vastutust ajaloo- ja kunstipärandi säilimise eest.

Peaaegu kõik arhitektuurimälestistest pühakojad leiavad kasutamist koguduse tegevusele lisaks kogukondlikeks avalikeks, sageli tasuta, tegevusteks (kontserdid, näitused, jne) terve kogukonna, kihelkonna või omavalitsuse huvides. Samuti hoiab enamus kogudustest oma kirikuhooneid kõigile külastajatele ja palveränduritele avatuna projekti „Teeliste kirikud“ raames.

Ajalooliste kaitsealuste pühakodade restaureerimiseks tuleb näha ette mitu korda rohkem riigieelarvelisi vahendeid, kui seni on selleks eraldatud. Kaaluda tuleb riiklikult rahastatud programmi „Pühakodade säilitamine ja areng“ taastamist. Aastatel 2014-2018 tulemuslikult toimunud programm pakkus riigipoolset tänuväärset tuge kirikuhoonete ja neis leiduvate kultuuriväärtuste säilitamiseks Muinsuskaitseameti koordineerimisel.

8. Ootame tuge koguduste keskkonnanohiu ja energiasäästuprojektidele ja investeringutele, mis on suunatud energiasäästlikkusele ning loodu(s)hoidliku mõtteviisi edendamisele.

Kristlaskonnana toetame riiklikke ja kohalikke kodanikualgatusi, mis aitavad edendada loodu(s)hoidlikku mõtteviisi, elulaadi ja ühistegevusi. Samal ajal on ajalooliste pühakodade ning kogudusehoonete kütte- ja energialahendused, samuti elementaarsed hügieenivõimalused muinsuskaitsealuste piirangute tõttu keskkonda mitesäästvad või lausa reostavad. Teeme ettepaneku algatada erinevate osapoolte vaheline arutelu energiat ja loodu(s)t säästvate lahenduste (päikesekatused, päikesepargid, biopuhastid, jne) leidmiseks ajalooliste kaitsealuste pühakodade ja teiste hoonete energia- ja keskkonnasäästlikuks muutmiseks, samuti tänapäevaste hügieenitingimustega varustamiseks.

9. Käibemaksu tagastamine muinsuskaitse all olevate hoonete (sh pühakodade) ning vallasesemete restaureerimiseks tehtud kuludelt.

See maksusoodustusmeede motiveeriks omanikke oma muinsuskaitsealuse vara eest paremini hoolt kandma ja võimaldaks võtta kasutusele selleks otstarbeks oluliselt enam vahendeid.

10. Protsendireegli kehtestamine.

Protsendireegli eesmärgiks on anda maksumaksjale õigus suunata üks osa (näiteks 1%) tema poolt makstavast tulumaksust riigi poolt etteantud kriteeriumitele vastavale valitsusvälisele organisatsioonile, mittetulundusühingule, spordi- ja kultuuriseltsile või usulisele ühendusele. Luua tuleb ka võimalus jagada see osa kuni kolme ühingu vahel. Samal ajal säiliks tulumaksusoodustus muudelt annetustelt.

Eesti Kirikute Nõukogu nimel kinnitan meie valmisolekut erakondade esindustega kohtumiseks, et arutada küsimusi, mis on Eesti kirikutele ja kristlaskonnale olulised, ning mida saab kajastada erakondade valimisprogrammides.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Peapiiskop Urmas Viilma
Eesti Kirikute Nõukogu president